

Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia
Facultatea de Teologie Ortodoxă

ALTARUL REÎNTREGIRII

Altarul Reîntregirii, Serie nouă, Anul XI, Nr. 2, mai-august, 2006

CUPRINS

I. Editorial:

Pr. conf. dr. Teofil Tia,

Simpozionul internațional

Identitate creștină și dialog în noul context european

Alba-Iulia, 5-7 mai 2006.....13

II. Studii și articole:

- Pr. conf. univ. dr. Mihai Himecinschi, ***Confruntări misionare: știință și teologie***.....27
- Conf. univ. dr. Marius Telea, ***Constituirea sistemului patriarhal în Bizanț și creșterea prestigiului Patriarhiei Constantinopolitane***.....43
- Pr. lect. dr. Domin Adam, ***Arta în viziunea lui Blaga***.....59
- Pr. asist. drd. Alexandru Moldovan, ***Credința în Hristos, astăzi și în Epoca Sfinților Părinți***.....87
- Pr. asist. drd. Ovidiu Panaite, ***Fenomenologia cunoașterii între scientism și revelație. Conceptul de Nous în gândirea patristică: Evagrie Ponticul, Macarie Egipteanul, Isaac Sirul***.....103
- Arhid. asist. drd. Alin Albu, ***Politica bisericească a Vienei în Transilvania la jumătatea secolului al XVIII-lea între dogmă politică și toleranță confesională***.....123
- Pr. drd. Petru Pinca, ***Episcopul Justinian Teculescu***.....143
- Pr. drd. Emanuel Sorin Bugner, ***O privire sintetică asupra sexualității în lumea seculară postmodernă***.....201
- Pr. drd. Marius Slevaș, ***Influența filosofiei asupra Școlii Catehetice din Alexandria***.....229
- Protos. Macarie Drăgoi, ***Din trecutul instituțiilor bisericești ale Ortodoxiei ardelen. Eparhia Clujului***.....255
- Dr. Maria Răducanu, ***Fundamente psihiatrice și filosofice pentru terapia duhovnicească***.....265

Editorial

*Din Alba-Iulia, inima Transilvaniei multiculturale,
o invitație la dialog:*

*Simpozionul internațional
Identitate creștină și dialog în noul context european
Alba-Iulia, 5-7 mai 2006*

*A consemnat Arhim. conf.. dr. Teofil Tia
Secretar științific al Facultății de Teologie*

În zilele de 5-7 mai 2006, s-au desfășurat la Alba-Iulia lucrările Simpozionului Internațional „*Identitate creștină și dialog în noul context european*”. Acesta a dorit să *anticipeze profetic momentul 1 ianuarie 2007, data aderării României la Uniunea Europeană, analizând perspectivele și rolul decisiv al dialogului dintre religii, confesiuni creștine, culturi și etnii diferite, pentru evoluția civilizației europene și echilibrul interior al bătrânei Europe.*

El se înscrie (fiind *al 5-lea*) în ciclul de *simpozioane internaționale pe teme de mare actualitate* organizate de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba-Iulia (sub egida Universității „1 Decembrie 1918”, sprijinită de Secretariatul de Stat pentru Culte și cu colaborarea Arhiepiscopiei Ortodoxe de Alba-Iulia): 2002: „*Violență în numele lui Dumnezeu? Un răspuns creștin*”; 2003: „*Interferențe spirituale în era globalizării*”; 2004: „*Spiritualitate și consumism în Europa Unită*”; 2005: „*Omul de cultură în fața descreștinării*”.

Au participat o serie de *profesori universitari, savanți, oameni de cultură, academicieni din mai multe țări și din România, de diferite confesiuni creștine* (catolici, ortodocși, protestanți). Astfel, dintre oaspeții din Occident îi amintim pe: Pr. prof. dr. George Metallinos (Universitatea din Atena, Grecia); Pr. prof. dr. Tecele Vetrali (Institutul de Studii Ecumenice “S. Bernardino” – Veneția, Italia); Prof. dr. Ludwig Tavernier (Universitatea din Koblenz, Germania); Prof. dr. Ingeborg Gabriel (Universitatea din Viena, Austria); Ierom. dr. Andrew Wade (Torino, Italia); Pr. prof. dr. Albert Rauch (Regensburg, Germania); Dr. Geoff Kimber (Marea Britanie), Dr. Jürgen Henkel (Germania); Dr. Daniel Munteanu (Erlangen și Bamberg, Germania) ș.a.

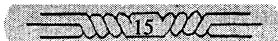
Din România menționăm câteva personalități prezente: Î.P.S. Arhiepiscop Jakubinyi György (Arhiepiscop romano-catolic de Alba-Iulia); P. S. Vasile Someșanul (Cluj-Napoca); P. S. Visarion Rășinăreanul (Sibiu); P. S. Petroniu Sălăjanul (Oradea); P. S. Justin Sigheteanul (Baia Mare); Dr. Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte; Pr. Acad. Dumitru Popescu (București); Pr. prof. dr. Dorin Oancea (Decanul Facultății de Teologie din Sibiu); Pr. prof. dr. Ioan Mitrofan (Institutul Teologic Greco-Catolic Blaj) ș. a.

În ziua de 6 mai a fost decernat *Doctoratul „Honoris Causa”* pastorului protestant Jürgen Moltmann, de la vestita și ancestrala universitate germană *Tübingen*. Toate festivitățile au avut loc în Aula Magna „Dumitru Stăniloae” a Facultății de Teologie Ortodoxă.

Evenimentele s-au derulat după următorul program: Vineri, 5 mai 2006, la ora 9.30, după săvârșirea *Te Deum*-ului în biserica Facultății de Teologie din Alba Iulia, au urmat (orele 10.00-10.45) alocuțiunile oficialităților (a luat cuvântul Domnul Dr. Adrian Lemeni, Ministru – Secretar de Stat pentru Culte, Domnul ing. Mircea Hava, Primarul Municipiului Alba Iulia, Domnul Ion Dumitrel, Președintele Consiliului Județean Alba, Domnul ing. Cosmin Covaciu, Prefectul județului Alba) și salutul unor oaspeți din străinătate.

Redăm selectiv câteva opinii exprimate de P. S. Dr. Petroniu Sălăjeanul, cadru didactic la Universitatea din Oradea: “Multă lume se întreabă cum un oraș relativ mic – precum *Alba-Iulia*, are realizări atât de mari pe plan spiritual-creștin: un seminar teologic, o facultate de teologie cu o bază materială unicat în România, masterat în teologie în parteneriat cu Institutul “Saint Serge” din Paris (afiliat Universității din Sorbona, una din cele mai prestigioase din Europa), un simpozion teologic internațional anual, un radio bisericesc de renume, o editură și o tipografie, “Reîntregirea”, de referință, și lista ar putea continua. Aceasta poate pentru că *Alba-Iulia își împletește destinul cu cel al României întregi*, al românilor de pretutindeni, fiindu-le capitală de suflet. După cum nu ne putem imagina România fără Transilvania, la fel nu putem concepe Transilvania fără Alba-Iulia.

Identitatea creștină este o caracteristică a tuturor popoarelor Europei, pentru că la baza culturii și civilizației

europene au stat cultura greacă, Sfânta Scriptură și învățăturile Sfinților Părinți. Chiar și numele de “Europa” provine din mitologia greacă. Deși Domnul Hristos și-a desfășurat activitatea în Țara Sfântă, pe continentul asiatic, Noul Testament a fost scris în limba greacă, o limbă europeană, iar noi, ca ortodocși, avem satisfacția ca limba Noului Testament să fie limba unei țări ortodoxe, Grecia, a cărei istorie s-a împletit dintotdeauna cu istoria Principatelor Române. Ca o paralelă și coincidență fericită, amintim că în 1648 apărea la Alba-Iulia prima ediție integrală a Noului Testament în limba română”.

După o scurtă pauză de cafea a început sesiunea I a Simpozionului. Primul referat a fost prezentat de către Î. P. S. †Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei („*Poți dialoga eficient atunci când ai conștiința identității tale*”), căruia îi urmează Dr. Adrian Lemeni, Ministrul – Secretar de Stat pentru Culte („*Asumarea identității creștine din perspectiva unei conștiințe a dialogului în contextul contemporan*”); șirul prezentărilor de referate este continuat de: Î.P.S. Dr. György Jakubinyi, arhiepiscop romano-catolic de Alba-Iulia („*Dialogul*” în concepția catolică fundamentat pe prima enciclică a Papei Paul al VI-lea, *Ecclesiam suam*, din 1964); Acad. Dumitru Popescu (București); P. S. Visarion Rășinăreanul (Sibiu); Pr. prof. dr. George Metallinos, Decanul Facultății de Teologie din Atena – Grecia („*Gânduri preliminare despre prezența ortodocșilor în Uniunea Europeană*”); Prof. dr. Ingeborg Gabriel, Viena – Austria (*Identitatea creștină în noul context european*); Pr. prof. dr. Ioan Mitrofan (Blaj); Ierom. dr. André Wade, Torino – Italia; Pr. prof. dr. George Remete (Universitatea București).

Sesiunea a II-a a Simpozionului, desfășurată între orele 17.00-21.00, a prilejuit expunerile părintelui prof. dr. Albert Rauch, Regensburg, Germania („*Imaginea lui Iisus din punct de*

vedere islamic și creștin. O contribuție la dialogul interreligios din Europa”); ale Pr. prof. dr. Tecele Vetrari (Institutul de Studii Ecumenice, Veneția – Italia), acesta din urmă făcând o pledoarie pentru „*Formarea ecumenică*” a creștinilor și a teologilor de astăzi. Au urmat: Pr. prof. dr. Emil Jurcan (Prodecan al Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba-Iulia) cu intervenția „*Neopăgânismul Europei la început de mileniu al treilea. O provocare pentru credința creștină autentică*”; Pr. dr. Geoff Kimber – Anglia („*Individualismul din societatea și Biserica din Anglia*”); Pr. prof. dr. Ludwig Tavernier, Koblenz – Germania („*Imagine și comunicare. Aspecte ale funcționării noilor media*”); Conf. dr. Mihaela Palade (Universitatea București); lect. dr. Radu Preda, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca („*Identitatea în dialog. Vocea publică a Bisericii în noul context european*”); Pr. conf. dr. Ion Popescu, Decanul Facultății de Teologie din Pitești; Pr. conf. dr. Simion Todoran; Pr. prof. dr. Ilie Moldovan (Sibiu); Pr. conf. dr. Mihai Himcinschi („*Identitatea eclezială în contextul dialogului european contemporan*”); pr. dr. Octavian Rudeanu (Arad); Drd. Anca Șincan, Universitatea Central-Europeană, Budapesta („*Impactul perioadei comuniste și post comuniste asupra identității religioase. Câteva considerații teoretice*”) ș.a.

Sâmbătă, 6 mai 2006, după micul dejun, s-a desfășurat cea de-a treia sesiune a Simpozionului. Au luat cuvântul: Lect. Dr. Laurențiu Tănase (ex-secretar de stat pentru culte); Pr. dr. Jürgen Henkel, Director al Academiei Evanghelice „Transilvania” (AET), Sibiu; Lect. dr. Picu Ocoleanu, Facultatea de Teologie – Universitatea Craiova („*Aporii identitare, pseudomorfoză și tradiție teologică. Imperativul unei noi articulări teologice a Revelației divine*”); Pr. prof. dr. Dorin Oancea, Decanul Facultății de Teologie Sibiu.

Un moment esențial al întrunirii academice de la Alba-Iulia a fost constituit de solemnitatea decernării Doctoratului „Honoris Causa” profesorului univ. dr. Jürgen Moltmann de la Tübingen (Germania). După cuvântul festiv al Decanului Facultății de Teologie din Alba Iulia, Î.P.S. prof. univ. dr. Andrei Andreicuț, Părintele prof. univ. dr. Emil Jurcan, prodecan al Facultății de Teologie, prezintă *Laudatio*. Prof. univ. dr. Moise Achim, Rectorul Universității „1 Decembrie 1918” Alba-Iulia, înmânează diploma de *Doctor „Honoris Causa”*. Urmează cuvântul și prelegerea festivă a pastorului prof. univ. dr. Jürgen Moltmann lecturate de domnul Dr. Daniel Munteanu, cadru didactic la Universitățile din Erlangen și Bamberg – Germania.

Festivitatea a fost întregită de un Microrecital vocal-instrumental prezentat de Corul Mixt al Facultății de Teologie din Alba-Iulia, dirijat de părintele lect. dr. Domin Adam. Pe tot parcursul evenimentelor academice, Facultatea de Teologie din Alba-Iulia a găzduit o expoziție de artă iconografică de un înalt rafinament realizată de studenți ai secției *Teologie – Artă Sacră* de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

Oaspeții din străinătate s-au bucurat după prânz de o seară duhovnicească, de o retragere recreativă și o cină într-un peisaj natural la Schitul „Sfântul Lazăr” Alba-Iulia.

Ultima zi a Simpozionului, Duminică, 7 mai 2006, a prilejuit participarea comună la Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur la Catedrala *Reîntregirii* și vizitarea vestigiilor istorice ale municipiului.

În partea a doua a expunerii noastre ne vom opri asupra câtorva intervenții interesante ale unor participanți la simpozion, astfel, Î.P.S. Andrei Andreicuț, Decanul facultății-gazdă, a apreciat: „Dacă e vorba de *dialogul între cele trei mari confesiuni*

creștine europene, fiecare dintre ele trebuie să aibă conștiința identității sale pentru a putea dialoga cu celelalte. Noi ortodocșii știm că Ortodoxia ne oferă o viață nouă „cu” Hristos și „în” Hristos, condusă de Duhul Sfânt. „Ortodoxia ne învață că prin Hristos ni s-a dat harul dumnezeiesc, adică energia spirituală cu care – punându-ne în permanent acord – putem să ne transformăm viața, ridicând-o pe culmile desăvârșirii. Modelul acestei desăvârșiri, după care au suspinat în singurătatea lor geniile omenirii din afară de creștinism, noi îl avem în persoana Mântuitorului.” (Nichifor Crainic, Ortodoxie și Etnocrație, București, 1997, p. 41). Părintele Rafail Noica, după o perioadă de zbuciumată căutare, ajungând la certitudini nezdruincinate, va spune că „Ortodoxia este singura realitate a omului. Este în firea omului”. Va mai adăuga faptul că «omul prin fire este ortodox: chinez, libian, negru din Africa, piele roșie, orice ar fi el, prin firea lui este ortodox» (Celălalt Noica, Anastasia, 2002, p. 45).”

Î. P. S. Arhiepiscop Dr. Antonie Mattiazzo, Episcopul de Padova (Italia), Doctor *honoris causa* al Universității „1 Decembrie 1918” Alba-Iulia, de curând Doctor „Honoris Causa” și al Universității din București, ne avertizează că „în Europa de astăzi se poate identifica o antropologie fără Dumnezeu din care se creează un spațiu imens pentru libera manifestare a nihilismului în plan filozofic, a relativismului în plan gnoseologic și moral, a pragmatismului și chiar a hedonismului cinic în configurarea vieții cotidiene. Consecința acestui fapt este ceea ce susține Papa Ioan Paul al II-lea cu expresiile lapidare devenite celebre: „Cultura europeană dă impresia unei apostazii silențioase din partea omului sătul/suprasaturat care trăiește ca și cum Dumnezeu nici n-ar exista” („Ecclesia in Europa”, numărul 9). Drept urmare a ceea ce am enunțat, notăm apariția tot mai puternică a unei culturi foarte condiționată de mass-media,

impregnată de agnosticism și indiferentism religios, conjugată cu un relativism moral și spiritual, cu pierderea referinței la adevăr, o cultură a morții dezlegată de instanțe etice precum exigența de protecție a vieții și aplecată în schimb asupra bio-tehnologiilor, asupra avortului și eutanasiiei. Este foarte puternică tendința unui mesianism intramundan în care știința și tehnica se propun ca surse de certitudine și siguranță, de forță titanică, de übris, în care consumismul hedonist creează paradisuri artificiale de fericire, în care pseudocultura susține substanțele stupefiante, creează lumi paralele virtuale, descătușând instincte și pasiuni, înceoșând rațiunea și tinzând să distrugă folosirea libertății și a voinei.

Profesorul dr. Jürgen Moltmann de la Tübingen (Germania) în prelegerea festivă ocazionată de primirea titlului de Doctor *honoris causa* al Universității „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, constată: „În lumea modernă, a libertății religioase, nu este nicidecum totul permis, dacă te declari adept al unui cult religios, căci *libertatea religioasă are limitele ei în demnitatea umană*, de-acolo de unde ea a derivat, și în drepturile omului. În libertatea religioasă nu există libertate spre violarea demnității umane și a drepturilor omului. Nu poate nimeni să spună că jertfele de copii sunt parte a religiei sale și să obțină libertate pentru așa ceva. Nu are nimeni voie, pe baza libertății religioase, să ardă văduvele, să intenționeze să mutilizeze genital fetițele, să căsătorească forțat copiii, să omoare necredincioșii, să persecute apostatații, să incendieze ereticii, să răspândească antisemitismul, să predice și să întrețină teroarea, să chinuiască (maltrateze) animalele sau să le măcelărească ritualic. Un islam, care interzice convertirea religioasă, de exemplu la creștinism, și pedepsește cu moartea, vătămază (rănește) demnitatea umană și drepturile omului și nu are nici o pretenție (îndreptățire) la toleranță. Dacă examinăm

religiile tradiționale ale lumii în lumina declarațiilor moderne ale drepturilor omului și a constituțiilor noastre moderne, s-ar cuveni ca majoritatea să se schimbe foarte mult, dacă vor să ia în considerație libertatea religioasă din lumea modernă. S-ar cuveni ca religiile să se orienteze mai întâi spre demnitatea umană și spre drepturile fiecărei persoane handicapate, încarcerate, credincioși și necredincioși, mai înainte ca aceștia să poată lua în seamă libertatea de exercitare a religiei lor.

În dialogul inter-religios nu este vorba numai de probleme religioase. Esențialul este educarea capacității de pacificare a religiilor în fața pericolelor globale ale lumii de astăzi. Religiile lumii trebuie să depășească motivele teroriste din tradițiilor lor și să se angajeze (să își asume răspunderea) pentru viața oamenilor și pentru supraviețuirea naturii acestui pământ, căci dacă omenirea nu va supraviețui și organismul-pământ este distrus, atunci nu vor mai exista religii ale lumii. Religiile, care sunt orientate spre *viață* și care depășesc *teroarea morții*, acolo unde ea se arată întotdeauna, sunt o binecuvântare pentru viitorul lumii noastre.”

De la Universitatea din Viena (Austria), simpozionul s-a bucurat de prezența Distinsei Doamne prof. Dr. Ingeborg Gabriel, Director al Institutului de Etică Socială. Intervenția domniei sale se concluzionează cu câteva frământări: “Avem acum, în spatele nostru, mai bine de jumătate din primul deceniu al secolului al XXI-lea. Eu cred că acest prezent reprezintă un *kairos* și că modul în care vor evolua lucrurile în următorul deceniu, va fi hotărâtor pentru mult timp de acum încolo. Va izbuti Uniunea Europeană să se coaguleze? Va reuși ea să contracareze tendințele negative ale eroziunii valorilor morale sau să reconstruiască atitudinile morale esențiale pentru conviețuire? Cu ce ar putea și ar trebui să contribuie Bisericele, cărora le-a fost încredințată

Evanghelia, spre mântuirea tuturor? Aceasta este întrebarea care ne preocupă aici. Ce înseamnă deci identitatea creștină în Europa de azi și care este rolul creștinilor?”

Fascinantă a fost ferma pledoarie pentru o „formare ecumenică” a creștinilor și a teologilor făcută de părintele prof. univ. dr. Teclă Vetrali, de la Institutul de Studii Ecumenice „San Bernardino” din Veneția: „Unul din primii pași ce trebuie întreprinși este acela de a învăța să citim împreună cuvântul lui Dumnezeu, plasându-l deasupra tuturor formulărilor sistematice. Actualmente noi ne servim de Sfânta Scriptură mai mult pentru a confirma interpretările și formulările noastre, dar nu ne lăsăm călăuziți de ea. În această manieră nu va exista niciodată o schimbare și o convertire a conștiințelor și a bisericilor. Este încă mult drum de parcurs mai înainte de a ajunge să citim împreună, cu aceleași metode, textul sacru, lăsând cuvântul lui Dumnezeu „să vorbească” în mod liber.

Și studiul istoriei necesită o radicală schimbare. Viziunile noastre istorice sunt apologetice, sectoriale și adeseori sectare în lectura evenimentelor, deoarece sunt condiționate de respectivele noastre puncte de vedere, atât geografice, cât și confesionale sau culturale. Fiecare dintre noi are centrul său de observație, deoarece avem istorii euro-centrice, catolico-centrice, ortodoxo-centrice. Avem nevoie să realizăm o serioasă și onestă reconstrucție a istoriilor noastre, pentru a le putea obiectiv evalua și reconcilia pe fiecare în parte, pentru că nici o construcție actuală nu este credibilă.

Condiția esențială pentru ca o comunitate creștină să inițieze un proces de formare ecumenică este să aibă un stil creștin de dialog în interiorul comunității. *Dialogul, mai înainte de a fi un instrument de raportare la ceilalți, este o convingere*

interioară și o experiență de viață. Este stadiul și condiția fundamentală a formării ecumenice.”

Părintele prof. dr. George Metallinos, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Atena (Grecia) vorbește din experiența ortodoxiei grecești, țară membră deja a Uniunii Europene: „Împreună cu Dumnezeu și cu înțeleșul creștin al societății, omul european s-a pierdut și pe sine însuși, așa cum Dumnezeu Cel în Treime l-a zidit, iar Iisus Hristos, ca Dumnezeu-Om, l-a rezidit. Vrednicul de pomenire Părintele Iustin Popovici a semnalat deja acest fapt: *iată în ce se transforma și s-a transformat, în cele din urmă, Europa de la Renaștere până astăzi, într-un laborator robot. Iar robotul este cel mai mizerabil tip de om. Cel care are ochi de văzut, să vadă: nu a existat pe planetă nimic mai mizerabil, mai nefolositor și mai dezumanizat om decât robotul european... Om fără Dumnezeu și fără suflet... Omul european se sinucide treptat, deja de câteva decenii, după ce l-a ucis pe Dumnezeu și sufletul din el. Fiindcă, sinuciderea reprezintă urmarea inevitabilă a uciderii lui Dumnezeu... Părintele Iustin Popovici prezintă pe un ton tragic omul-victimă al civilizației apusene: Rușine și dezonoare, veșnică rușine și veșnică dezonoare a Europei, acest lucru reprezintă „noul om” al ei... Educația fără Dumnezeu conduce Europa și prin ea întreaga lume într-un asemenea întuneric, în care umanitatea nu a căzut vreodată...!*

Ortodoxul intră în mod conștient în Uniunea Europeană cu anumite certitudini, care îi vor delimita pe mai departe prezența și atitudinea lui în ea și, în general, în noua realitate europeană. El are o conștiință clară a diferenței diametrale între civilizația ortodoxă și cea occidental-apuseană. Civilizația care s-a format prin combinarea dintre spiritul romanic, grecesc și Ortodoxia creștină, adică civilizația vechii *Uniuni Europene*, comună atât

Apusului, cât și Răsăritului primului mileniu, este o civilizație teonomă și teocentrică. Toate manifestările creștinului ortodox poartă amprenta luptei omului pentru desăvârșirea existenței lui prin dumnezeiescul Har necreat și lucrător de îndumnezeire. Scopul civilizației ortodoxe nu este doar civilizarea sau îmbunătățirea etică a omului, ci depășirea faptului de a fi o făptură zidită, prin schimbarea omului în Dumnezeu-om *după Har*. De aceea, modelul antropologic al Ortodoxiei nu este omul *bun și virtuos*, ci Dumnezeu-Omul Iisus Hristos.”

Părintele Arhim. Gheorghe Kapsanis, Starețul Sf. Mănăstiri a Cuviosului Grigorie (Sfântul Munte Athos – Grecia), consideră că „Europa Unită a secolului al XXI-lea își caută propria identitate. „Identitatea europeană” nu constituia subiectul unei problematice serioase, de vreme ce era modelată numai de factori economici și politici. Însă, din momentul în care factorii culturali și mai ales cei religioși a trebuit să fie luați în considerare pentru căutarea ei, s-au ivit discuții serioase, dezacorduri pronunțate și certuri aprinse în jurul raportării sau nu a *Constituției Europene* la identitatea creștină a Europei.

Dar ce înseamnă „identitatea creștină a Europei” pentru popoarele noastre ortodoxe? Cât de creștină este „identitatea creștină a Europei”? Toți cei care se nevoiesc cu bună intenție pentru întărirea identității creștine a Europei vorbesc de obicei despre aceasta ca și cum ar fi vorba despre un fapt istoric sau despre un cod de principii și valori creștine, spre care pot tinde popoarele creștine cu ajutorul contactelor ecumenice și a dialogurilor intercreștine. Creștinii Europei urmăresc să o asigure din punct de vedere instituțional, deoarece se tem de eventuala decolorare religioasă a continentului lor, de modificarea identității ei specific creștine, pricinuită de mișcările de populație

(emigrări etc.) sau de excluderea organizațiilor creștine „interbisericești” din centrele de luare a deciziilor în Europa. Urmând aceeași logică, și propunerile reprezentanților ortodocși oficiali se concentrează asupra întăririi unei prezențe creștine de ordin instituțional în Europa.”

Menționăm în final că toate prelegerile simpozionului au fost publicate în volumul cu titlul „*Identitate creștină și dialog în noul context european*” apărut la Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2006, și lansat cu ocazia Simpozionului. Acesta este, de altfel, un specific al simpoziunilor internaționale anuale de la Alba-Iulia, publicarea volumului cu anticipație, pentru a rămâne spațiu fertil dezbaterii și confruntărilor orale de idei. Referatele în limbă străină sunt publicate și în traducere românească. Volumul conferă șansa unică de a pătrunde în universul științific al dezbaterilor și a confruntărilor de idei pentru toți cei care nu au fost prezenți în zilele de 5-7 mai 2006 la Alba-Iulia. Volumul va determina, inevitabil, noi analize, reflecții, sinteze, luări de poziție, care vor verifica spiritul profetic al teologiei ortodoxe contemporane, determinând o cristalizare a priorităților de acțiune pastoral-misionară ale Bisericii în actualul context european.